

Mediacja w sprawach cywilnych w Republice Federalnej Niemiec – charakterystyka obecnego stanu prawnego oraz projektu ustawy mediacyjnej

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie uregulowań prawnych dotyczących mediacji w sprawach cywilnych w Republice Federalnej Niemiec. Rozpocznie je krótka charakterystyka instytucji mediacji. Następnie zostaną przedstawione ramowe europejskie regulacje prawne dotyczące mediacji. To pod ich wpływem, mimo pozytywnych ocen dotyczących wymiaru sprawiedliwości w Niemczech¹, niemiecki rząd zdecydował się na aktywne wspieranie i popularyzację alternatywnych metod rozwiązywania sporów cywilnych. W dalszej części niniejszego artykułu zostaną opisane obecnie obowiązujące przepisy, które znajdują zastosowanie do postępowania mediacyjnego. Opracowanie zawiera również ministerialny projekt ustawy mediacyjnej, który sporządzony został w celu implementacji przepisów unijnych dotyczących tej materii oraz bazujący na nim rządowy projekt będący przedmiotem prac Bundestagu.

Mediacja – ogólna charakterystyka

Mediacja (łac. *mediator* – pośrednik; *mediare* – pośredniczyć w sporze; *medius* – środkowy, bezstronny)² jest zaliczana do alternatywnych metod rozwiązywania sporów, określanych w skrócie mianem ADR od angielskiego pojęcia *alternative dispute resolution*. Mediacja stwarza możliwość uzyskania rozstrzygnięcia sporu bardziej dopasowanego do indywidualnych potrzeb niż tradycyjne postępowanie przed sądem, gdyż nie skupia się jedynie na kwestiach prawnych. Do tego jest metodą szybszą, tańszą i mniej sformalizowaną, co nie oznacza, że może być z powodzeniem zastosowana w każdym przypadku.

---

¹ E. Gmurzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007, s. 314.

² W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2000, s. 321.

Celem mediacji jest osiągnięcie porozumienia, które strony konfliktu będą skłonne świadomie i dobrowolnie zaakceptować, czyli satysfakcjonującego wszystkich uczestników mediacji. Idealnym rozwiązaniem, do którego należy dążyć w procesie mediacji, jest porozumienie, które optymalnie godzi interesy zważnionych stron, „sprawiając, że każda mogłaby się czuć zwyciężcą, coś zyskując, a niczego nie tracąc”³ (*win-win solution*).

Mediacja jest metodą nastawioną na przyszłość i zachowanie dobrych stosunków między stronami⁴. Jest postępowaniem dobrowolnym, charakteryzującym się znaczną elastycznością. „Panami mediacji są jej strony”⁵ – one samodzielnie ją inicjują, wspólnie uzgadniają zasady, według których będą postępować w procesie mediacyjnym oraz są jedynymi autorami porozumienia kończącego postępowanie mediacyjne. Dobrowolność oznacza nie tylko to, że strony z własnej woli przystępują do mediacji, ale także to, że w każdym momencie mogą bez podania przyczyny od niej odstąpić.

Przez wszystkie etapy postępowania mediacyjnego strony prowadzi neutralny mediator – bezstronny rzecznik każdej ze stron. Jest on moderatorem, którego zadaniem jest ułatwianie komunikacji między stronami, co w konsekwencji ma doprowadzić strony do zawarcia ugody. W początkowej fazie mediacji, przed przystąpieniem do omawiania meritum sprawy, powinien dokładnie wyjaśnić stronom zasady postępowania mediacyjnego oraz uzmysłwić im, że w mediacji nie chodzi o pokonanie przeciwnika, lecz problemu. Mediator monitoruje przebieg rozmów, kieruje zainteresowanie stron na dojście do konsensusu, wspiera poszukiwania konstruktywnych rozwiązań konfliktu. Sam nie jest jednak umocowany do rozstrzygnięcia sporu. Nie może narzucić stronom swojego zdania ani nakazać im zakończenia sporu, czy to wskazując najlepsze jego zdaniem rozwiązanie, czy w jakikolwiek inny sposób⁶. To zważnione strony muszą samodzielnie dojść do porozumienia, gdyż one same najlepiej reprezentują swoje interesy. Rozwiązując konflikt samodzielnie, strony biorą pod uwagę łączące je stosunki o charakterze osobistym lub gospodarczym, co ułatwia im osiągnięcie celów, których spełnienie nie byłoby możliwe w przypadku rozstrzygnięcia sporu w trybie adjudykacyjnym, w którym to osoba trzecia wyposażona w kompetencję władczą wydaje wiążące strony orzeczenie.

Zasadą budującą wzajemne zaufanie stron względem siebie i w stosunku do mediatora jest poufność mediacji. Oznacza ona, że mediator oraz strony mediacji są zobowiązane do zachowania w tajemnicy faktów, o których dowiedzieli się w związku z prowadzeniem mediacji. Świadomość, że informacje uzyskane przez mediatora nie będą nikomu przekazane, ma zagwarantować uczestnikom mediacji poczucie bezpieczeństwa i stworzyć podstawę do swobodnego przedstawienia swoich racji i argumentów.

Mediację można więc zdefiniować jako poufne postępowanie prowadzące do zakończenia sporu, w którym zważnione strony przy pomocy neutralnej osoby trzeciej

³ R. Morek, [w:] E. Gmurzyńska, R. Morek (red.), *Mediacje. Teoria i praktyka*, Warszawa 2009, s. 18.

⁴ H. Nölting, *Mediatorenverträge*, Köln 2003, s. 7.

⁵ C.H. Horn, *Einführung in die Mediation*, [w:] J. Hengstl, U. Sick (red.), *Recht gestern und heute. Festschrift zum 85. Geburtstag von Richard Haase*, Wiesbaden 2006, s. 273.

⁶ Autorka artykułu przedstawiła założenia, jakie w stosunku do roli mediatora w procesie mediacji reprezentuje klasyczny model mediacji, określane także mianem *facylitatywnego*. W drugim nurcie mediacji – *ewaluatywnym* – mediator odgrywa nieco inną rolę – dokonuje oceny sytuacji stron, a także proponuje własne koncepcje rozwiązania sporu.

– mediatora, dobrowolnie dążą do osiągnięcia wspólnego porozumienia, które uwzględniłoby ich potrzeby i interesy⁷.

Mediacja w prawie europejskim⁸

Przedmiotem obrad specjalnego posiedzenia Rady Europejskiej w Tampere w dniach 15–16.10.1999 r. było utworzenie w ramach Unii Europejskiej obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Podczas tego posiedzenia Rada Europejska określiła nowe priorytety działań, a jednym z nich było stworzenie i harmonizacja instrumentów prawnych umożliwiających rozwinięcie obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Rada Europejska wezwała wówczas państwa członkowskie do ustanowienia alternatywnych, pozasądowych procedur mających na celu ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w Europie. Dało to asumpt do podjęcia szerszej zakrojonych działań na rzecz popularyzowania ADR w Europie.

Realizując postanowienia szczytu w Tampere, Komisja Europejska przedłożyła 19.4.2002 r. Zieloną Księgę dotyczącą alternatywnych metod rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych i handlowych⁹. Odegrała ona istotną rolę w debacie nad kształtem mediacji w Unii Europejskiej¹⁰. Jako dokument, którego zasadniczym celem było zapoczątkowanie dyskusji oraz szeroko zakrojonych konsultacji na tematy związane z ADR, wskazuje ona wagę, jaką Unia Europejska przykłada do tej kwestii.

W wyniku dyskusji nad Zieloną Księgą Komisja Europejska przyjęła 2.7.2004 r. Europejski Kodeks Postępowania Mediatorów¹¹. Ma on charakter nieformalny i całkowicie dobrowolny, a jego celem jest promowanie mediacji i pomoc w zapewnieniu wysokiego standardu przeprowadzania mediacji. Mogą go przyjąć zarówno indywidualni mediatorzy, jak i organizacje mediacyjne.

Dnia 22.10.2004 r. przedstawiono projekt dyrektywy w sprawie niektórych aspektów mediacji cywilnych i gospodarczych. Uchwalona 21.5.2008 r. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE¹² weszła w życie 13.6.2008 r. Państwa członkowskie są zobowiązane do jej implementacji przed 21.5.2011 r. Jedyne wyjątek w tym zakresie stanowi art. 10 dyrektywy. Jego wykonanie, tj. opublikowanie przez Komisję Europejską dostarczonych jej przez państwa członkowskie informacji o sądach lub organach właściwych do przyjmowania wniosków o nadanie klauzuli wykonalności pisemnej ugodzie zawartej w drodze mediacji, musi nastąpić do 21.11.2010 r.

⁷ H. Oldenbruch, *Die Vertraulichkeit im Mediationsverfahren. Das Spannungsfeld zwischen Privatautonomie und Verfahrensrecht*, Berlin 2006, s. 5.

⁸ Termin „prawo europejskie” należy rozpatrywać w dwóch znaczeniach. Prawo europejskie *sensu stricto* odwołuje się jedynie do prawa stanowionego w ramach Unii Europejskiej. Prawo europejskie *sensu largo* obejmuje prawo tworzone w ramach Unii Europejskiej oraz w ramach Rady Europy.

⁹ Tekst w języku angielskim dostępny na stronie: http://eur-Lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2002/com2002_0196en01.pdf.

¹⁰ E. Gmurzyńska, *op. cit.*, s. 270; A. Kalisz, E. Prokop-Perzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w prawie polskim i europejskim*, Europejski Przegląd Sądowy 2010, Nr 11, s. 17 i n.

¹¹ Tekst dostępny na stronie: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_pl.pdf.

¹² Dalej jako: dyrektywa; tekst dostępny na stronie: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:PL:PDF>.

Dyrektywa została wprowadzona, „aby propagować szersze stosowanie mediacji i zapewnić stronom korzystającym z mediacji możliwość polegania na przewidywalnych ramach prawnych”¹³. W art. 3 dyrektywa definiuje mediację jako: „zorganizowane postępowanie, o dobrowolnym charakterze, bez względu na jego nazwę lub określenie, w którym przynajmniej dwie strony sporu próbują same osiągnąć porozumienie w celu rozwiązania ich sporu, korzystając z pomocy mediatora. Postępowanie takie może zostać zainicjowane przez strony albo może je zaproponować lub zarządzić sąd lub nakazać prawo państwa członkowskiego. Termin ten obejmuje mediację prowadzoną przez sędziego, który nie jest odpowiedzialny za jakiegokolwiek postępowanie sądowe dotyczące rzeczzonego sporu. Nie obejmuje on jednak prób podejmowanych przez sąd lub sędziego rozstrzygającego spór w toku postępowania sądowego dotyczącego rzeczzonego sporu”.

Preambuła dyrektywy stwierdza, iż dzięki możliwości dostosowania mediacji do indywidualnych potrzeb stron, może ona stanowić mniej kosztowną, pozwalającą zaoszczędzić czas metodę rozwiązywania sporów. Wskazuje również na inne zalety mediacji, jak umożliwienie zachowania przyjaznej relacji pomiędzy stronami czy zwiększenie prawdopodobieństwa dobrowolnego przystąpienia przez strony do wykonania porozumienia zawartego w wyniku mediacji.

Przepisy dyrektywy dotyczą istotnych aspektów postępowania cywilnego: wykonalności ugód zawartych w drodze mediacji (art. 6), poufności mediacji (art. 7) oraz wpływu mediacji na okresy przedawnienia (art. 8). Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do wspierania mediacji i podejmowania środków zachęcających społeczeństwo do korzystania z mediacji (art. 9) oraz do zapewnienia odpowiedniej jakości mediacji (art. 4). Zwraca także uwagę na konieczność stworzenia mechanizmów kontroli jakości usług i postępowań mediacyjnych, promowania i popierania systemu szkolenia mediatorów, „aby zagwarantować stronom skuteczne, bezstronne i kompetentne prowadzenie mediacji”¹⁴.

Posługując się pojęciem prawa europejskiego w znaczeniu szerokim, należy również wspomnieć o prawie tworzonym w ramach Rady Europy. Również ta organizacja odegrała aktywną rolę w popularyzacji alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Biorąc pod uwagę potrzebę regulacji przepisów stwarzających gwarancje przy korzystaniu ze środków rozwiązywania sporów będących alternatywą wobec decyzji sądowych, Komitet Ministrów Rady Europy przyjął szereg zaleceń dotyczących ADR. Zalecenia te mają charakter *soft law* i formalnie nie obowiązują państw-sygnatariuszy, jednak wywierają wpływ na tworzenie oraz stosowanie prawa w tych państwach¹⁵. Do najistotniejszych należą:

- Zalecenie Nr R (81) 7 o środkach ułatwiających dostęp do wymiaru sprawiedliwości,
- Zalecenie Nr R (86) 12 o środkach zapobiegających nadmiernemu obciążaniu sądów i ograniczających to obciążenie,
- Zalecenie Nr R (98) 1 dotyczące mediacji w sprawach rodzinnych,
- Zalecenie Rec (2001) 9 w sprawie alternatyw wobec sądowego rozstrzygnięcia sporów między władzami administracyjnymi i innymi stronami,
- Zalecenie Rec (2002) 10 dotyczące mediacji w sprawach cywilnych.

¹³ Zob. pkt 7 preambuły dyrektywy.

¹⁴ Art. 4 ust. 2 dyrektywy.

¹⁵ A. Kalisz, E. Prokop-Perzyńska, *op. cit.*, s. 17.

Status quo niemieckiego ustawodawstwa dotyczącego mediacji w sprawach cywilnych i handlowych

Instytucja mediacji w prawie niemieckim nie jest obecnie kompleksowo uregulowana. Zaledwie kilka ustaw zawiera pojedyncze przepisy dotyczące mediacji¹⁶. W piśmiennictwie niemieckim, także ze strony zwolenników mediacji, pojawiają się głosy opowiadające się za pozostawieniem istniejącego stanu rzeczy. Opierają się one na przekonaniu, że przepisy prawne ściśle określające przebieg mediacji, w swojej istocie bazującej na autonomii woli stron, stanowiłyby istotne ograniczenie dla rozwoju tej instytucji¹⁷. Z drugiej strony, w dyskursie na temat mediacji pojawiają się liczne postulaty dotyczące pilnej potrzeby uchwalenia ustawy mediacyjnej¹⁸. Najczęściej poparte są one twierdzeniem, że brak klarownych reguł dotyczących mediacji zniechęca społeczeństwo do zainteresowania się tą metodą rozwiązywania sporów.

W obliczu niewystarczającego uregulowania ustawowego, to przede wszystkim uzgodnienia umowne pomiędzy stronami stanowią podstawę prawną mediacji. Umowa o mediację (*Mediationsvereinbarung*) to porozumienie między dwiema stronami, w którym zobowiązują się one do przeprowadzenia mediacji w przypadku zaistnienia pomiędzy nimi konfliktu. Strony mogą je zawrzeć zarówno przed zaistnieniem sporu, jak i po jego powstaniu (tzw. mediacja *ad hoc*). Porozumienie to może zostać zawarte w formie samodzielnej umowy (*Mediationsabrede*) albo w formie niesamodzielnej klauzuli umownej (*Mediationsklausel*). Nie jest wymagana żadna szczególna forma takiego porozumienia.

W zależności od tego, jak szczegółowe są postanowienia umowy o mediację, organizować one będą zasady, według których toczyć się będzie postępowanie mediacyjne i wytyczać ramy przyznanej mediatorowi swobody¹⁹. Na płaszczyźnie teoretycznej toczy się spór o charakter prawny umowy o mediację²⁰, która może zawierać zarówno regulacje o charakterze materialnym, jak i o charakterze procesowym. Jednakże dotychczas doktryna nie wypracowała jednolitego stanowiska w tej kwestii²¹.

Umowa o mediację powinna określać sposób i zasady wyboru mediatora, przebieg, czas oraz zasady ponoszenia kosztów postępowania mediacyjnego. Strony mogą także określić rodzaj mediacji, na jaki się decydują, co ma decydujący wpływ na rolę, jaką do odegrania

¹⁶ Są to m.in.: § 135 i § 156 I 3 ustawy o postępowaniu w sprawach rodzinnych i w sprawach sądownictwa nieprocesowego (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*), § 7a federalnego prawa adwokackiego (*Bundesrechtsanwaltsordnung*, BRAO), § 18 ustawy o adwokaturze (*Berufsordnung für Rechtsanwälte*, BORA), § 2 III Nr 4 ustawy o pozasądowych usługach prawnych (*Gesetz über außergerichtliche Rechtsdienstleistungen [Rechtendienstleistungsgesetz]*), § 5a III 1 niemieckiej ustawy o sędziach (*Deutsche Richtergesetz*).

¹⁷ J. Oehlerking, *Die Mediation im Visier der nationalen Gesetzgebung*, [w:] R. Greger, H. Unberath (red.), *Die Zukunft der Mediation in Deutschland: Tagung vom 15./16. Februar 2008 in Jena. Tagungsband*, München 2008, s. 56.

¹⁸ B. Hess, *Mediation und andere Formen konsensualer Streitbeilegung – Regelungsbedarf im Verfahrens- und Berufsrecht*, [w:] *Beilage zu NJW Heft 21/2008*, s. 27; J. Oehlerking, *op. cit.*, s. 56.

¹⁹ P.H. Strümmer, *Die Vereinbarung von privater Streitbeilegung*, Köln 2008, s. 79.

²⁰ B. Hess, *Rechtsgrundlagen der Mediation*, [w:] F. Haft, K. von Schlieffen (red.), *Handbuch Mediation*, München 2009, s. 1060.

²¹ *Ibidem*.

w całym postępowaniu będzie miał mediator. Umowa może precyzować również inne kwestie, np. możliwość udziału adwokatów albo biegłych w postępowaniu mediacyjnym.

Strony powinny także określić stosunek między mediacją a ewentualnym przyszłym procesem przed sądem cywilnym. W umowie lub klauzuli mediacyjnej może zostać zawarte zastrzeżenie *pactum de non petendo*, na mocy którego na czas trwania mediacji wykluczona zostaje możliwość równoczesnego prowadzenia postępowania przed sądem w sprawie, której dotyczy mediacja. Jeżeli jedna ze stron, mimo umowy o mediację, złoży pozew do sądu, to na zarzut pozwanego zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy sąd oddali powództwo, zgodnie z § 282 III niemieckiego kodeksu postępowania cywilnego (*Zivilprozessordnung*, ZPO). Pozew jest w takich wypadkach dopuszczalny dopiero od momentu odstąpienia przez jedną ze stron od mediacji. Strony mogą jednak ustalić, że wytoczenie powództwa w sprawie podczas trwania postępowania mediacyjnego poczytuje się za odstąpienie od mediacji.

Nie istnieje norma prawna, która zabraniałaby ujawnienia informacji uzyskanych podczas mediacji w postępowaniu sądowym²², dlatego kwestie zachowania poufności strony także muszą ustalić umownie. Najczęściej zobowiązują się one do tego, że nie będą powoływać się na informacje uzyskane podczas mediacji w przypadku ewentualnego późniejszego postępowania sądowego. Podczas procesu sąd cywilny, na zarzut pozwanego, musi uwzględnić umowne ograniczenia dotyczące środków dowodowych (*Bewiesmittelbeschränkungen*). W praktyce uzgodnienia dotyczące ograniczeń dowodowych idą znacznie dalej niż przewidziane w § 383 i n. ZPO prawo odmowy zeznań (*Zeugnisverweigerungsrecht*). Ze względu na znaczną swobodę stron w tym zakresie w piśmiennictwie pojawiają się postulaty uregulowania tej materii na poziomie ustawowym²³.

Strony mogą zawrzeć w umowie także postanowienia dotyczące przedmiotu mediacji. Przykładem takiego porozumienia jest umowne wyłączenie możliwości potrącenia. W praktyce strony często zawierają w umowie postanowienie o przerwaniu biegu przedawnienia. Nie muszą jednak tego robić, gdyż następuje ono z mocy prawa, zgodnie z § 203 niemieckiego kodeksu cywilnego (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB), z chwilą rozpoczęcia mediacji.

W przypadku gdy strony zdecydują się na mediację, muszą wybrać osobę, która poprowadzi je przez ten proces – mediatora. Obecnie prawo niemieckie nie przewiduje żadnych ustawowych wymogów w zakresie kwalifikacji dla mediatorów. W praktyce mediatorami są najczęściej osoby wykonujące inny zawód: adwokaci, notariusze, psychoterapeuci, architekci, lekarze.

Z mediatorem strony zawierają oddzielną umowę o przeprowadzenie mediacji. Szczegółowe postanowienia tej umowy będą zależały od okoliczności charakteryzujących dany przypadek. Zazwyczaj umowa taka określa istotę i cel postępowania mediacyjnego, prawa, obowiązki i wynagrodzenie mediatora za przeprowadzenie mediacji, zobowiązanie do zachowania poufności, kwestie odpowiedzialności oraz zasady dotyczące jej wypowiedzenia²⁴. Umowa o przeprowadzenie mediacji jest zawierana w formie umowy o świadczenie

²² C.H. Horn, *op. cit.*, s. 274.

²³ B. Hess, *Rechtsgrundlagen...*, s. 1060.

²⁴ U. Gläßer, *Mediation und Beziehungsgewalt*, Baden-Baden 2008, s. 110.

usług (*Dienstleistungsvertrag*), zgodnie z § 611 BGB, bądź umowy o dokonanie określonej czynności (*Geschäftsbesorgungsvertrag*), zgodnie z § 675 BGB. Nie wymaga żadnej szczególnej formy, jednak dla celów dowodowych zaleca się zachowanie formy pisemnej. Jedną stroną tej umowy są pozostające w konflikcie strony, drugą zaś mediator. Za swoje zobowiązania w stosunku do mediatora strony pozostające w konflikcie odpowiadają, zgodnie z § 421, 427 BGB, jako dłużnicy solidarni (*Gesamtschuldner*). Mediator zaś odpowiada za niewykonanie lub nienależyte wykonanie świadczenia na zasadach ogólnych (§ 280 i n. BGB), a pozostające w konflikcie strony odnośnie do należnego świadczenia są wierzycielami solidarnymi (*Gesamtgläubiger*) – zgodnie z § 432 BGB.

W sytuacji, gdy do przeprowadzenia mediacji strony zaangażują więcej niż jednego mediatora, to co do zasady z każdym z nich zawierają osobną umowę. Możliwe jest także zawarcie umowy między stronami pozostającymi w konflikcie i ośrodkiem mediacyjnym²⁵. Instytucja taka zobowiązuje się do przedstawienia stronom zasad postępowania (*Mediationsordnung*), do zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej oraz do przedstawienia listy mediatorów, z której zainteresowani wybierają osobę odpowiadającą ich wymaganiom.

Obowiązki mediatora są określone w umowie ze stronami, a także wynikają z przyjętych przez strony postępowania mediacyjnego zasad. Jeżeli mediator należy do grupy zawodowej, która podlega przepisom regulującym wykonywanie wolnych zawodów (*Berufsrecht*), są one stosowane uzupełniająco. Tak jest np. w przypadku adwokatów, którzy podlegają przepisom federalnego prawa adwokackiego (*Bundesrechtsanwaltsordnung*, BRAO) oraz przepisom ustawy o ustroju adwokatury (*Berufsordnung für Rechtsanwälte*, BORA), czy notariuszy, którzy podlegają przepisom federalnego prawa notarialnego (*Bundesnotarordnung*, BNotO).

Mediatorów-adwokatów do zachowania poufności zobowiązuje § 59b II Nr 5 a BRAO i § 43 a II BRAO, mediatorów-notariuszy zaś § 24 I 1 BNotO i § 18 I BNotO. W postępowaniu przed sądem mediatorom-adwokatom przysługuje, zgodnie z § 383 I Nr 6 ZPO i § 53 I Nr 3 kodeksu postępowania karnego (*Strafprozessordnung*, StPO), prawo do odmowy składania zeznań (*Zeugnisverweigerungsrecht*). Adwokat ma zakaz reprezentowania strony przed sądem, jeżeli w tej samej sprawie był jej pełnomocnikiem podczas postępowania mediacyjnego.

W przypadku gdy w wyniku postępowania mediacyjnego strony dojdą do porozumienia, to mogą zawrzeć je w formie ugody (*Vergleich*), w rozumieniu § 779 BGB, o ile spełnione zostaną określone przesłanki. Ugoda ma miejsce, jeżeli strony w drodze wzajemnych ustępstw uchyliły niepewność lub spór w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego. Przedmiot ugody musi mieścić się w ramach prawa stron do rozporządzania, a ugoda nie może być sprzeczna z dobrymi obyczajami (§ 138 BGB) ani z przepisami ustawy (§ 134 BGB).

W celu zabezpieczenia wykonalności porozumienia osiągniętego w wyniku mediacji strony mogą skorzystać z różnych instrumentów prawnych. Aby umożliwić egzekucję

²⁵ W Niemczech działa wiele ośrodków mediacyjnych, np. *Deutsche Gesellschaft für Mediation*, *Bundesverband Mediation*, *Steinberg Institut für Mediation und Konfliktmanagement*, *Amos Institut*, *Bundesarbeitsgemeinschaft für Familien-Mediation (BAFM)*, *Centrale für Mediation*.

(*Zwangsvollstreckung*), ugodzie musi zostać nadany tytuł wykonawczy (*Vollstreckungstitel*). W zakresie tym stosuje się przepisy § 794 I Nr 1 i Nr 5 ZPO oraz § 796a–c ZPO. Paragraf 794 I Nr 1 ZPO przewiduje możliwość nadania tytułu wykonawczego ugodzie zawartej przed sądem lub przed utworzoną albo uznaną przez administrację wymiaru sprawiedliwości danego kraju związkowego komisję do spraw pojednawczego rozwiązywania sporów (*Gütestelle*). Strony mogą także zwrócić się do notariusza o wystawienie na podstawie § 794 I Nr 5 ZPO aktu notarialnego, stwierdzającego wykonalność porozumienia osiągniętego w wyniku mediacji. Zgodnie z § 796a ZPO, porozumienie osiągnięte w wyniku mediacji może także zostać zawarte w formie tzw. *Anwaltsvergleich*, czyli ugody adwokatów stron. Na wniosek jednej ze stron ugodzie takiej zostaje nadany tytuł wykonawczy, o ile została złożona we właściwym sądzie. Tytuł wykonawczy może być także nadany ugodzie, zgodnie z § 796b ZPO, przez sąd właściwy dla prowadzenia postępowania w sprawie, której dotyczy przedmiot porozumienia oraz zgodnie z § 796c ZPO, przez notariusza. Możliwe jest także, w szczególności dla mediacji zawierającej element międzynarodowy, nadanie tytułu wykonawczego zgodnie z § 1053 I 2 ZPO. Ponieważ są to procedury kosztowne, czasochłonne oraz skomplikowane, nie cieszą się zbyt dużą popularnością. Stąd też bierze się postulat ich uproszczenia, mimo że spełniają one wymogi stawiane przez art. 6 dyrektywy²⁶.

Pomimo tego, że ZPO nie posługuje się pojęciem mediacji, może ona zostać przeprowadzona w postępowaniu cywilnym, w sytuacji, w której sprawa już zawisła przed sądem. Podstawę przeprowadzenia mediacji przysądowej (*gerichtsnahe Mediation*) stanowi § 278 ZPO. Sposób sformułowania § 278 ZPO jest krytycznie oceniany przez licznych komentatorów²⁷. Wskazują oni zwłaszcza na okoliczność, że przepis ten nie stanowi dostatecznie wyraźnej podstawy prawnej dla przeprowadzenia mediacji wewnętrznej (*gerichtsinterne Mediation*). Zdaniem B. Hessa, przepis ten „w obecnym brzmieniu jest niewystarczający, by na jego podstawie postępowanie mediacyjne mogło efektywnie funkcjonować w sądownictwie cywilnym”²⁸.

Przepis § 278 I ZPO nakłada na sąd obowiązek dążenia na każdym etapie rozpatrywania sprawy do ugodowego rozwiązania sporu lub określonych jego aspektów. Norma § 278 II ZPO zawiera regulacje dotyczące postępowania pojednawczego, które zasadniczo ma miejsce przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Zgodnie z § 278 V 2 ZPO, sąd może zaproponować stronom załatwienie sporu poza sądem (*außergerichtliche Streitschlichtung*), co w praktyce sprowadza się do zaproszenia stron do mediacji. Jeżeli strony wyrażą zgodę na takie postępowanie, to mediacja zostanie przeprowadzona przez zewnętrznego mediatora poza zawisłym przed sądem procesem, a sąd, stosownie do § 278 V 3 ZPO w zw. z § 251 ZPO, zawiesi postępowanie.

W praktyce, pomimo stosunkowo licznych programów mających na celu propagowanie mediacji przysądowej w społeczeństwie, strony korzystają z tej możliwości niezwykle

²⁶ G. Wagner, Grundstrukturen eines deutschen Mediationsgesetzes, *Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht* 2010, Nr 74, s. 802.

²⁷ B. Hess, *Mediation...*, s. 26; R. Greger, Die Reglementierung der Selbstregulierung – Zum Referentenentwurf eines Mediationsgesetzes, *Zeitschrift für Rechtspolitik* 2010, Nr 7, s. 213; J.M. von Barga, *Gerichtsinterne Mediation. Eine Kernaufgabe der rechtsprechenden Gewalt*, Tübingen 2008, s. 234 i n.

²⁸ B. Hess, *Mediation...*, s. 26.

rzadko²⁹. Spowodowane jest to barierą psychologiczną, która powoduje, że żadna ze stron nie chce okazać słabości przed sądem. Dodatkowym czynnikiem przesądającym o braku powodzenia mediacji przysądowej, jest konieczność poniesienia kosztów z nią związanych. Z tych względów strony zdecydowanie częściej decydują się na mediację wewnątrzsądową, przeprowadzaną bezpłatnie w sądzie, w którym toczy się proces.

Jeżeli sędzia orzekający w sprawie uzna, że dany spór nadaje się do mediacji, może za zgodą stron wezwać innego sędziego, tzw. sędziego-mediatora (*Richtermediator*) do przeprowadzenia mediacji. W tym wypadku sąd zawiesi postępowanie zgodnie z § 278 V 3 ZPO w zw. z § 251 ZPO. Sędzia-mediator nie ma kompetencji do orzekania w danej sprawie. Jest zobowiązany do zachowania neutralności, bezstronności, a także poufności.

W doktrynie toczy się spór o charakter mediacji wewnątrzsądowej. Wątpliwości wzbudza kwestia, czy mediację tę należy uznać za specyficzną formę postępowania pojednawczego w rozumieniu § 278 V 1 ZPO³⁰, czy też w rozumieniu § 278 V 2 ZPO³¹. Przez niektórych autorów mediacja wewnątrzsądowa uznawana jest za sprawowanie wymiaru sprawiedliwości (*Rechtsprechung*) w rozumieniu art. 92 niemieckiej ustawy zasadniczej (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, GG*)³². Inni opowiadają się za tym, że mediacja wewnątrzsądowa stanowi przykład realizacji zadań administracji sądowej (*Gerichtsverwaltung*)³³.

Gdy w wyniku mediacji wewnątrzsądowej strony dojdą do porozumienia, zawierają z reguły ugodę procesową w rozumieniu § 794 I Nr 1 ZPO. W tym zakresie obowiązują je ogólne przepisy dotyczące zawierania ugody sądowej. Ugoda taka umożliwi przeprowadzenie egzekucji. Natomiast, jeśli mediacja zakończy się fiaskiem i strony nie osiągną konsensusu, sąd podejmuje zawieszono postępowanie, a sprawa jest dalej rozpatrywana zgodnie z przepisami ZPO. Akta z mediacji nie stają się częścią akt sprawy, a sądowi orzekającemu nie przysługują prawo wglądu do nich³⁴. Niepowodzenie mediacji powinno pozostać bez wpływu na toczący się proces. Zgodnie z zawieraniem przy rozpoczęciu mediacji porozumieniem o poufności, po podjęciu postępowania strona nie może wykorzystać na niekorzyść strony przeciwnej faktów, o których dowiedziała się w trakcie postępowania mediacyjnego.

Od 1.1.2000 r. obowiązuje przepis § 15a ustawy wprowadzającej kodeks postępowania cywilnego (*Gesetz betreffend die Einführung der Zivilprozessordnung, EGZPO*), który wprowadził obligatoryjne postępowanie pojednawcze w drobnych sprawach (*Bagatellsachen*) toczących się przed sądami cywilnymi. Ustawa ta przyznała krajom związkowym

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ R. Greger, Erste Erfahrungen mit dem bayerischen Güterichterprojekt, *Zeitschrift für Konfliktmanagement* 2006, Nr 3, s. 68; H. Walther, Mediation durch Verwaltungsgericht, *Zeitschrift für Konfliktmanagement* 2005, Nr 2, s. 55.

³¹ E. Huther, Gerichtsnahe Mediation aus der Sicht der Bayerischen Justiz, *Zeitschrift für Konfliktmanagement* 2004, Nr 6, s. 249; H. Prütting, Mediation und Gerichtbarkeit – Änderungen gesetzlicher Rahmenbedingungen, *Zeitschrift für Konfliktmanagement* 2006, Nr 3, s. 100.

³² B. Hess, Rechtsgrundlagen..., s. 1057; A. Wolf, Güteverhandlung und Mediation: Evaluierung der ZPO-Reform von 2002, Münster 2007, s. 94 i n.; R. Siegel, Mediation in Erbstreitigkeiten, Berlin 2009, s. 114 i n.

³³ A. Klose, Rechtliche Hürden auf dem Weg zur gerichtlichen Mediation?, *Zeitschrift für Konfliktmanagement* 2005, Nr 5, s. 148; K.M. Ortloff, Mediation außerhalb und innerhalb Veltungsprozesses, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* 2004, s. 389.

³⁴ E. Nistler, Mediation, *Juristische Schulung* 2010, Nr 8, s. 690.

kompetencję do wprowadzenia w drodze ustawy przepisów uzależniających dopuszczalność pozwu w określonych sprawach od uprzedniej próby osiągnięcia porozumienia przez strony konfliktu. Najczęściej próba taka podejmowana jest w formie mediacji. Do spraw tych § 15a EGZPO zalicza:

- sprawy o roszczenia majątkowe o wartości przedmiotu sporu nie wyższej niż 750 euro,
- sprawy sąsiedzkie,
- sprawy o zniesławienie, jeżeli nie miało ono miejsca za pośrednictwem prasy lub radia,
- sprawy wynikające z działu 3 ustawy o równym traktowaniu (*Allgemein Gleichbehandlungsgesetz*, AGG).

Cel tej nowelizacji był dwojaki: z jednej strony ustawodawca chciał spopularyzować mediację w społeczeństwie, z drugiej zaś odciążyc sądy³⁵. Mimo że ustawa pozostawiła parlamentom krajów związkowych znaczny zakres swobody w zakresie wprowadzania obowiązku korzystania z pozasądowych metod rozwiązywania sporów, zezwalając na możliwość uwzględnienia czynników lokalnych dotyczących rozwiązywania sporów w danej społeczności, to metoda ta w praktyce nie zdała egzaminu. Przepis § 15a EGZPO jest ostro krytykowany, a w piśmiennictwie pojawiają się liczne postulaty jego zniesienia³⁶.

Implementacja dyrektywy 2008/52/WE w Republice Federalnej Niemiec

Ze względu na stosunkowo wąski zakres zastosowania przepisów dyrektywy, ograniczający jej zastosowanie jedynie do sporów o charakterze transgranicznym³⁷ w sprawach cywilnych i handlowych, niemiecki ustawodawca musiał dokonać wyboru co do zakresu oraz sposobu wprowadzenia wymaganych dyrektywą regulacji. Problematyczna była kwestia czy ograniczyć się do wprowadzenia regulacji dotyczących jedynie sporów transgranicznych, czy też przy okazji implementacji dyrektywy wprowadzić także uregulowania dotyczące mediacji w sprawach krajowych.

³⁵ N. Alexander, Die Institutionalisierung von Mediation – Entwicklungen in den USA, Australien und Deutschland, *Zeitschrift für Konfliktmanagement* 2001, Nr 4, s. 162 i n.

³⁶ B. Hess, *Mediation...*, s. 27; R. Greger, Die Reglementierung der Selbstregulierung. Zum Referentenentwurf eines Mediationsgesetzes, *Zeitschrift für Rechtspolitik* 2010, Nr 7, s. 213.

³⁷ Art. 1 ust. 2 dyrektywy 2008/52/WE. Zgodnie z art. 2 dyrektywy 2008/52/WE mamy do czynienia ze sporem o charakterze transgranicznym, jeżeli przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub zwykle miejsce pobytu w innym państwie członkowskim niż państwo miejsca zamieszkania lub zwykłego miejsca pobytu którejkolwiek z pozostałych stron w dniu, w którym:

- a) strony postanowiły skorzystać z mediacji po zaistnieniu sporu;
- b) sąd postanowił o przeprowadzeniu mediacji;
- c) obowiązek skorzystania z mediacji wynika z prawa krajowego; lub
- d) do celów art. 5 strony zachęcono do skorzystania z mediacji.

Sporem o charakterze transgranicznym zgodnie z art. 2 ust. 2 dyrektywy 2008/52/WE jest również spór, w przypadku którego postępowanie sądowe lub arbitrażowe, przeprowadzane po zakończeniu mediacji między stronami, zostało wszczęte w innym państwie członkowskim niż państwo, w którym strony mają miejsce zamieszkania lub zwykle miejsce pobytu w dniu, o którym mowa w art. 2 ust. 1 lit. a, b lub c.

W pkt 8 preambuły dyrektywa podkreśla, że mimo iż jej przepisy powinny mieć zastosowanie wyłącznie do mediacji w sporach o charakterze transgranicznym, to nie ma przeszkód dla stosowania takich przepisów także do postępowania mediacyjnego w sprawach krajowych. Jest to wynikiem ograniczonych kompetencji Wspólnoty w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych. Organom wspólnotowym przysługuje kompetencja do wydawania aktów prawnych w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych, jednakże warunkiem legalności takich środków jest zgodnie z art. 61c w zw. z art. 65 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TUWE)³⁸, łączne spełnienie następujących przesłanek:

- środek musi należeć do zakresu współpracy sądowej w sprawach cywilnych,
- jego zakres ma być niezbędny do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego,
- środek musi mieć charakter transgraniczny.

W dyskusji o kształcie przepisów implementujących dyrektywę do krajowego porządku prawnego w Niemczech pojawiły się głosy przemawiające za brakiem konieczności uchwalenia osobnej ustawy mediacyjnej, a opowiadające się jedynie za wprowadzeniem przepisów dostosowujących, nowelizujących kodeks postępowania cywilnego³⁹. Zdecydowano się jednak na przedstawienie projektu jednolitej ustawowej regulacji, której przepisy znajdą zastosowanie w każdym przypadku mediacji, bez względu na transgraniczny charakter sprawy. Głównym argumentem przemawiającym za takim posunięciem było przekonanie o tym, że kryteria formalne, takie jak miejsce zamieszkania czy miejsce zwykłego pobytu, nie mogą przesądzać o rozpatrywaniu w inny sposób spraw o niemal takich samych stanach faktycznych⁴⁰. Brak uzasadnionych powodów, by w odmienny sposób normować mediację w innych sprawach niż mediację w sprawach transgranicznych, miał istotne znaczenie w przygotowaniu projektu ustawy mediacyjnej. Brak dyferencjacji należy ocenić pozytywnie, gdyż posunięcie to pozwoliło na uniknięcie rozdrobnienia prawa. Jednakże podkreślić należy, iż Niemcy nie uchwałyli komentowanej ustawy przed upływem terminu implementacji dyrektywy, tj. przed 21.5.2011 r.

Ministerialny projekt niemieckiej ustawy mediacyjnej (*Referentenentwurf*)⁴¹

Ministerstwo Sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec przedstawiło 4.8.2010 r. projekt ustawy o wspieraniu mediacji i innych pozasądowych metod rozwiązywania sporów (*Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen*

³⁸ Po wejściu w życie Traktatu Lizbońskiego kwestia ta jest uregulowana w art. 81 skonsolidowanej wersji Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej; tekst dostępny na stronie: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:PL:PDF>.

³⁹ K.M. Ortloff, *Mediation – Regelungsbedarf?*, Neue Juristische Wochenzeitschrift 2010, Nr 35, s. 2546; G. Wagner, *op. cit.*, s. 797.

⁴⁰ Uzasadnienie projektu ustawy mediacyjnej, s. 14.

⁴¹ Tekst projektu wraz z uzasadnieniem dostępny w języku niemieckim na stronie: http://www.bmj.bund.de/files/fc45c670fb7dbb660c592abcd7adfa9/4646/RefE_Mediationsgesetz_20100803.pdf.

Konfliktbeilegung). Celem projektu jest promocja pozasądowych metod rozwiązywania sporów, a w szczególności mediacji. Projektodawca ma nadzieję na pobudzenie praktykujących prawników do popularyzowania mediacji wśród ich klientów⁴². Długotrwałym, zamierzonym przez projektodawcę celem jest polepszenie kultury prowadzenia sporów w Niemczech i kultury prawnej społeczeństwa⁴³.

Do przygotowania projektu ustawy został zaangażowany Instytut Zagranicznego i Międzynarodowego Prawa Prywatnego Maxa Plancka w Hamburgu (*Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht*). Miał on za zadanie wydać ekspertyzę zawierającą porównanie sposobu prawnej regulacji mediacji w wybranych krajach. Ministerstwo Sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec powołało również interdyscyplinarną komisję złożoną z ekspertów, która była bezpośrednio odpowiedzialna za przygotowanie projektu.

Projekt definiuje mediację w art. 1 § 1 I jako **poufne postępowanie, w którym strony z pomocą mediatora dobrowolnie i samodzielnie dążą do zakończenia za obopólną zgodą ich konfliktu**. Wyróżnia trzy rodzaje mediacji:

- 1) **mediację pozasądową** (*außergerichtliche Mediation*) – przeprowadzaną niezależnie od postępowania sądowego,
- 2) **mediację przysądową** (*gerichtsnahe Mediation*) – przeprowadzaną w toku postępowania sądowego poza sądem,
- 3) **mediację sędziowską** (*richterliche Mediation*) – przeprowadzaną w sądzie przez sędziego, który nie jest uprawniony do orzekania w danej sprawie.

Zgodnie z **definicją** zawartą w art. 1 § 1 II projektu, **mediatorem jest niezależna i neutralna osoba bez uprawnienia do podejmowania decyzji, która prowadzi strony przez mediację**.

Projekt określa minimalne wymagania stawiane mediatorom, ale nie zawiera szczególnych wymogów prawnych, od których uzależnione byłoby prawo do wykonywania zawodu mediatora. Wiąże się to z faktem, że mediacja jest stosunkowo nową, dynamicznie rozwijającą się metodą, która powinna ewoluować w naturalny sposób, ograniczony jedynie niezbędnymi normami. Projekt nie stawia mediatorom żadnych wymogów co do konieczności posiadania określonego, kierunkowego wykształcenia. Nie wprowadza także obowiązku podnoszenia kwalifikacji. Doskonalenie zawodowe zostało powierzony samym mediatorom⁴⁴. Według art. 1 § 5 projektu, każdy z mediatorów jest osobiście odpowiedzialny za kompetentne i rzetelne przeprowadzenie mediacji, i sam decyduje o konieczności odbycia szkolenia zawodowego. Mediator, który nie zapewni fachowego przeprowadzenia mediacji, naraża się na konsekwencje wynikające z faktu złego spełnienia świadczenia, do którego zobowiązał się, zawierając ze stronami umowę o przeprowadzenie mediacji. Zgodnie z art. 1 § 3 V projektu, mediator jest obowiązany, na żądanie stron, poinformować je o swoim wykształceniu, kwalifikacjach zawodowych i doświadczeniu w zakresie przeprowadzania mediacji. Ponieważ mediacja w dużej mierze opiera

⁴² *Ibidem*, s. 14.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ R. Greger, *Selbstregulierung...*, s. 211.

się na zaufaniu do osoby mediatora, przepis ten ma ułatwiać stronom dokonanie wyboru osoby, której zechcą powierzyć pomoc w rozwiązywaniu konfliktu.

Projektodawca wziął pod uwagę fakt, iż w praktyce mediatorami często są osoby, które na co dzień trudnią się inną profesją. Uprawianie wielu z wykonywanych przez nich zawodów jest uregulowane na poziomie ustawowym, co powoduje konieczność ustalenia, w jakim stosunku przepisy te pozostają do przepisów ustawy mediacyjnej. Projektodawca zdecydował, że przepisy ustawy mediacyjnej należy rozpatrywać jako *lex specialis* w stosunku do przepisów regulujących wykonywanie wolnych zawodów, jeżeli mediator jest takimi przepisami związany⁴⁵. Oznacza to, że przepisy ustaw regulujących wykonywanie wolnych zawodów, zgodnie z regułą *lex specialis derogat legi generali*, nie znajdują zastosowania w przypadku wystąpienia sprzeczności pomiędzy nimi a przepisami ustawy mediacyjnej. Przepisy te będą miały zastosowanie obok przepisów ustawy mediacyjnej, o ile stosuje się je także do działalności w charakterze mediatora. Będzie tak w przypadku federalnego prawa adwokackiego (BORA), które w § 18 stanowi, że jego przepisy należy stosować także w przypadku działalności adwokata w charakterze mediatora.

Mediator musi pozostać bezstronny, co oznacza, że nie może opowiedzieć się po żadnej ze stron. Nie może być stronniczy ani okazywać stronom swoich sympatii. Powinien być w równej mierze sprzymierzeńcem każdej ze stron. Mediatorem nie może być osoba podległa którejkolwiek ze stron. Osoba, która przed wszczęciem mediacji reprezentowała jedną ze stron w tej samej sprawie, której dotyczy mediacja, ma ustawowy zakaz działania w charakterze mediatora. Podobny zakaz dotyczy osoby, której współpracownik⁴⁶ reprezentował jedną ze stron, chyba że nastąpią okoliczności określone w art. 1 § 3 IV projektu, tzn. strony zostaną o tym fakcie szczegółowo poinformowane i mimo to wyrażą zgodę na to, by taka osoba była mediatorem, a fakt ten nie stoi na przeszkodzie świadczenia usług prawnych⁴⁷. Również po zakończeniu mediacji mediator nie może zostać pełnomocnikiem żadnej ze stron w sprawie, której dotyczyła mediacja. Zakaz ten obejmuje także współpracowników mediatora, chyba że zaistnieją okoliczności przewidziane w art. 1 § 3 IV projektu.

Mediator musi zachować neutralność. Nie powinien w żaden sposób być związany z przedmiotem sporu ani mieć interesu w jakimkolwiek szczególnym sposobie jego zakończenia. Przepis art. 1 § 3 I nakłada na mediatora obowiązek ujawnienia wszelkich okoliczności, które mogłyby mieć wpływ na jego niezależność i neutralność, jak np. relacje zawodowe, sąsiedzkie, towarzyskie łączące go z jedną ze stron lub relacje łączące go z przedmiotem konfliktu. Jeżeli takie okoliczności zachodzą, to może on poprowadzić postępowanie mediacyjne jedynie za zgodą obu stron.

Przed rozpoczęciem mediacji mediator ma za zadanie upewnić się, czy strony w pełni zrozumiały zasady i przebieg postępowania mediacyjnego, a także czy ich udział w tym postępowaniu jest dobrowolny. Mediator prowadzi strony przez mediację i to na nim ciąży odpowiedzialność za całe postępowanie. Jego obowiązkiem w trakcie całego postępowania

⁴⁵ Uzasadnienie projektu ustawy mediacyjnej, s. 17.

⁴⁶ Dotyczy to adwokatów wspólnie prowadzących spółkę (*Sozietät*).

⁴⁷ Por. § 3 IV BORA.

mediacyjnego jest zapewnienie pomyślnej komunikacji między stronami. W tym celu posługiwać się może wszelkimi znanymi mu metodami i technikami. Neutralność mediatora należy w głównej mierze odnieść do jego zachowania w trakcie mediacji. Mediator jest gwarantem tego, że obie strony będą w należyтым, równym stopniu zaangażowane w mediację. Zapewnienie równego udziału w mediacji oznacza oddanie do dyspozycji stron porównywalnej ilości czasu, która umożliwi swobodne sformułowanie wypowiedzi i przekazanie wszystkich istotnych kwestii. Jeżeli mediator uzna to za celowe, może odbyć z każdą ze stron rozmowę na osobności. Powinien mieć jednakże na uwadze, że jeśli przekazuje stronom pewne informacje, to musi je przekazać w równej mierze obu stronom. Żadna z nich nie może poczuć się dyskryminowana.

Głównym zadaniem mediatora jest wspieranie stron w staraniach zmierzających do osiągnięcia konsensusu. Sam nie ma możliwości podejmowania decyzji co do przedmiotu mediacji ani sugerowania stronom właściwego jego zdaniem rozwiązania. Jest to konsekwencją samodzielności stron w dążeniu do zakończenia sporu.

Mediator ma obowiązek przestrzegania uzgodnionych przez strony zasad postępowania. Przepis art. 1 § 2 III daje mediatorowi prawo zakończenia postępowania mediacyjnego, gdy jego zdaniem nie ma szans na osiągnięcie porozumienia między stronami. Mediator może także zakończyć postępowanie, jeżeli nie ma nadziei na to, by strony komunikowały się w sposób samodzielny. Z sytuacją taką będziemy mieli do czynienia, jeżeli jedna ze stron jest istotnie ograniczona w zdolności podejmowania samodzielnych decyzji, jest nieporadna. Natomiast jeżeli strony dojdą do porozumienia, mediator musi, według art. 1 § 2 IV, upewnić się, że strony zawarły umowę świadomie oraz rozumieją jej treść. Zgodnie z zaleceniem Rec (2002) 10 Komitetu Ministrów Rady Europy dotyczącym mediacji w sprawach cywilnych, na które w uzasadnieniu powołuje się projektodawca⁴⁸, na zakończenie każdej procedury mediacyjnej powinien zwykle zostać sporządzony dokument na piśmie, zaś strony powinny dysponować ograniczonym czasem na refleksję przed jego podpisaniem. Mediatorzy powinni poinformować strony o wynikach osiągniętej ugody i o krokach, jakie należy podjąć, jeśli strony mają zamiar wyegzekwować ugodę. Jeżeli porozumienie to ma wywoływać określone skutki prawne, mediator powinien nakłonić strony, by przed ostatecznym podpisaniem umowy skonsultowały się ze swoimi adwokatami.

Mediator jest zobowiązany do zachowania poufności, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Poufność tyczy się wszelkich informacji, o których mediator dowiedział się w związku z wykonywaniem swojej funkcji. Mediatorowi przysługuje, zgodnie z § 383 I 6 ZPO, prawo odmowy składania zeznań. Artykuł 1 § 4 projektu ustawy mediacyjnej, który służy implementacji art. 7 dyrektywy, zwalnia mediatora z obowiązku zachowania dyskrecji, jeżeli:

- 1) ujawnienie treści porozumienia zawartego w wyniku mediacji jest konieczne dla wykonania lub egzekucji tego porozumienia;

⁴⁸ Uzasadnienie projektu ustawy mediacyjnej, s. 17.

- 2) ujawnienie informacji jest pożądane ze względu na konieczność zachowania porządku i bezpieczeństwa publicznego, w szczególności jeżeli istnieje poważne zagrożenie dobra dziecka lub w celu zapobieżenia poważnemu naruszeniu prawa do fizycznej lub psychicznej integralności człowieka;
- 3) chodzi o powszechnie znane fakty lub fakty, które ze względu na swoje znaczenie nie wymagają utrzymania w tajemnicy.

Ujawnienie tajemnicy zawodowej ze względu na zagrożenia dla porządku i bezpieczeństwa publicznego są uzasadnione, jeżeli naruszeniu takiemu nie można zapobiec w inny sposób, jak tylko na drodze ujawnienia poufnych informacji. W takich przypadkach mediator powinien poinformować o swoim zamiarze, chyba że działanie takie stanowiłoby zagrożenie dla dobra dziecka.

Przepis art. 1 § 6 projektu ustawy mediacyjnej przewiduje możliwość prowadzenia przez państwo niemieckie i kraje związkowe projektów badawczych, które miałyby na celu określenie skutków finansowego wsparcia pozasądowej oraz przysądowej mediacji w sprawach rodzinnych. W ramach projektu na wniosek osoby dochodzącej swoich praw może jej zostać przyznane wsparcie finansowe, jeżeli ze względu na sytuację osobistą i materialną nie jest ona w stanie pokryć kosztów mediacji, jeżeli może je ponieść jedynie w części lub w ratach, a strona mająca na celu dochodzenie prawa lub jego obronę nie działa w złej wierze. Wniosek rozpatruje sąd właściwy dla rozpatrzenia powództwa w przedmiotowej sprawie, o ile jest on objęty projektem badawczym. Na postanowienie w tej sprawie nie przysługuje zażalenie. Szczegóły regulować będą porozumienia pomiędzy federacją a poszczególnymi krajami związkowymi.

W wypadku gdy strony częściej korzystałyby z mediacji pozasądowej, państwo mogłoby uniknąć określonych wydatków na sądownictwo, zwłaszcza tych wynikających z licznych przypadków zwalniania od kosztów sądowych. Przewidziane projekty badawcze mają dostarczyć informacji o potencjalnych oszczędnościach, jakie kraje związkowe mogą poczynić w wyniku odciążenia sądów na rzecz mediacji. Po zakończeniu projektu badawczego rząd ma obowiązek zaprezentowania Bundestagowi jego wyników oraz wniosków z niego płynących. Tym samym, projektodawca odroczył decyzję o ostatecznym kształcie finansowania mediacji.

Projekt ustawy mediacyjnej w art. 2–12 zakłada wprowadzenie szeregu zmian w obowiązujących ustawach. Mają one na celu dostosowanie przepisów porządku krajowego do wymogów stawianych przez dyrektywę. Niektóre z nich idą dalej i umożliwiają zastosowanie mediacji i innych metod ADR w szeregu postępowań. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę przewidywanych nowelizacji.

Aktualnie przeprowadzanie mediacji wewnątrzsądowej w każdym kraju związkowym jest inaczej uregulowane. W niektórych krajach związkowych instytucja ta funkcjonuje już od dawna, w innych zaś została wprowadzona stosunkowo niedawno lub w ogóle nie jest przewidziana. Przepis art. 2 projektu ustawy mediacyjnej przewiduje nowe sformułowanie uchylonego ustawą z 30.7.2009 r. § 15 ustawy o ustroju sądów powszechnych. Zmiana przyznaje rządowi krajowemu kompetencję do wprowadzenia, w drodze rozporządzenia, mediacji sędziowskiej do porządku prawnego w danym kraju związkowym.

Oznacza to, że ostateczna decyzja o wprowadzeniu mediacji sędziowskiej w danym kraju związkowym będzie należała do rządu krajowego.

Artykuł 3 projektu przewiduje następujące zmiany w ZPO:

- wprowadzenie do ZPO dwóch nowych paragrafów – § 278a i § 796d;
- dodanie w § 159 II ZPO zdania drugiego;
- nowe sformułowanie § 253 III ZPO;
- uchylenie § 278 V 2 i 3 ZPO;
- poszerzenie zakresu zastosowania przepisu § 794 I Nr 4b ZPO o nowy § 796d ZPO.

Uzupełnienie § 159 II ZPO o zdanie drugie ma służyć zapewnieniu poufności w ramach mediacji sędziowskiej. Przepis ten określa sytuacje, w których istnieje obowiązek sporządzania protokołu z posiedzeń mediacyjnych odbywających się w ramach mediacji sędziowskiej. Protokół sporządza się obligatoryjnie, jeżeli zawnioskują o to zgodnie obie strony lub jeżeli ma zostać stwierdzona ugoda.

Norma § 253 III ZPO określa wymogi formalne pozwu. Przepis ten nakłada na powoda obowiązek określenia w pozwie wartości przedmiotu sporu oraz wniesienia już w pozwie uwag dotyczących okoliczności, które mogą stanowić dla sędziego przeszkodę w wyrokowaniu w konkretnej sprawie. W tym zakresie przepis pozostaje niezmieniony. *Novum* stanowi wprowadzenie obowiązku podania w pozwie informacji o tym, czy jego złożenie było poprzedzone próbą rozwiązania konfliktu za pomocą mediacji lub przy użyciu innej metody ADR, a jeżeli takiej próby zaniechano, powód ma obowiązek wyjaśnienia, dlaczego tak się stało.

Nowela ta ma przede wszystkim służyć zmianie świadomości obywateli co do społecznie obowiązujących wzorców rozwiązywania sporów. Ma zakorzenić w społeczeństwie nawyk stosowania mediacji i innych form ADR. Zdaniem projektodawcy, zwyczaj ten musi także zostać na trwałe wprowadzony do praktyki świadczenia usług prawnych przez adwokatów⁴⁹.

Uchylenie przepisu § 278 V 2 i 3 ZPO stanowi jedynie zabieg techniczny, który umożliwi lepsze sformułowanie § 278a ZPO. Nowy § 278a ZPO tworzy jasną, klarowną podstawę prawną dla mediacji przysądowej oraz dla mediacji sędziowskiej. W uzasadnieniu projektu określono sporny, jak do tej pory charakter mediacji sędziowskiej, stwierdzając, że jest ona czynnością procesową⁵⁰.

Zgodnie z § 278a I ZPO, sąd ma możliwość zaproponowania stronom mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a na mocy § 278a II ZPO sąd może zaproponować stronom mediację sędziowską, o ile prawo krajowe przewiduje możliwość jej przeprowadzenia. Jeżeli strony przystaną na propozycję sądu, sąd zawiesza postępowanie, zgodnie z § 251 ZPO.

Mediacja sędziowska jest postępowaniem niejawnym, chyba że strony postanowią inaczej. Toczy się przed sędzią-mediatorem, który nie jest uprawniony do orzekania w sprawie. Jednakże jeżeli strony w wyniku mediacji sędziowskiej zawrą ugodę, sędzia-mediator jak sędzia orzekający w sprawie stwierdza w protokole treść ugody i ustala wartość

⁴⁹ Uzasadnienie projektu ustawy mediacyjnej, s. 23.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 24.

przedmiotu sporu. Sędzia-mediator jest mediatorem w rozumieniu art. 1 § 1 II ustawy mediacyjnej. Ma on te same prawa i obowiązki, jakie przysługują mediatorom zgodnie z art. 1 § 2–4 ustawy mediacyjnej.

Zmiana dotycząca § 794 I Nr 4b ZPO pozostaje w związku z wprowadzeniem nowego przepisu – § 796d ZPO. Umożliwia ona przeprowadzenie egzekucji na podstawie postanowień wydanych na mocy § 796d ZPO. Wspomniany już § 796d służy realizacji przepisów art. 6 dyrektywy i dotyczy stwierdzania wykonalności umów zawartych w drodze mediacji. Według § 796d I ZPO, stwierdzenie wykonalności umowy zawartej w drodze mediacji następuje na pisemny zgodny wniosek wszystkich stron lub na wniosek jednej strony, na który druga wyraziła zgodę. Jeżeli wykonalność nie może zostać stwierdzona ze względu na istnienie możliwych do usunięcia przeszkód, sąd wyznacza stronom odpowiedni termin na ich usunięcie. Sąd za zgodą stron zapewnia swojemu orzeczeniu wymaganą precyzję (*Bestimmtheit*). Wniosek o stwierdzenie wykonalności należy oddać, jeżeli porozumienie jest nieskuteczne lub w przypadku, gdy jego wykonanie zagrażałoby porządkowi i bezpieczeństwu publicznemu. Sąd wydaje decyzję dotyczącą stwierdzenia wykonalności w formie postanowienia, na które nie przysługuje zażalenie.

Zgodnie z § 796d II ZPO, sądem właściwym do wydania postanowienia o stwierdzeniu wykonalności jest sąd rejonowy określony w porozumieniu mediacyjnym. Jeżeli strony w umowie nie określiły właściwości sądu, a mediacja odbyła się na terenie Niemiec, właściwy jest sąd, w którego okręgu odbyło się postępowanie mediacyjne. W innych wypadkach sądem właściwym będzie Sąd Rejonowy Berlin-Schöneberg.

Za zgodą stron wykonalność umowy zawartej w drodze mediacji może także stwierdzić notariusz. W tym przypadku przepisy § 796d I 2–4 ZPO stosuje się odpowiednio. Jeżeli notariusz odmówi stwierdzenia wykonalności, musi swoją odmowę uzasadnić. Od decyzji notariusza strony mogą się odwołać do właściwego sądu, który rozpatrzy odwołanie stosując odpowiednio przepisy § 796d I 2–6 ZPO.

Przepis art. 4 projektu przewiduje nowelizację ustawy o postępowaniu w sprawach rodzinnych i w sprawach sądownictwa nieprocesowego (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*, w skrócie FamFG). Zmiana przewiduje:

- dodanie do § 23 I FamFG zdania drugiego;
- wprowadzenie nowego paragrafu – § 36a FamFG;
- zmianę § 135 FamFG;
- dodanie do § 155 FamFG ustępu IV;
- zmianę § 156 FamFG.

Norma § 23 I zd. 2 FamFG wprowadza analogiczne do § 253 III Nr 1 ZPO rozwiązanie, czyli wymóg podania we wniosku wszczynającym postępowanie informacji o wcześniej podejmowanych próbach mediacji i ADR bądź przyczynach nieskorzystania z takiej możliwości.

Przepis § 36a FamFG wprowadza jednoznaczną podstawę prawną dla zastosowania w postępowaniu w sprawach rodzinnych i w sprawach sądownictwa nieprocesowego metod ADR, także mediacji sędziowskiej, o ile przepisy prawa krajowego przewidują taką możliwość. Natomiast § 36a FamFG reguluje na gruncie postępowania w sprawach rodzinnych

zmiany wprowadzone § 278a ZPO. Jeżeli uczestnicy postępowania przystaną na propozycję sądu dotyczącą mediacji, sąd zawiesza postępowanie, zgodnie z § 21 FamFG.

Zmiana dotycząca § 155 FamFG wynika z konieczności uwzględnienia obowiązujących w postępowaniu w sprawach rodzinnych zasad pierwszeństwa i szybkości postępowania. Stanowi ona o podjęciu postępowania przez sąd po upływie 3 miesięcy, jeżeli uczestnicy nie osiągnęli w tym czasie porozumienia.

Unormowanie art. 5 ustawy mediacyjnej wprowadza do ustawy o sądach pracy (*Arbeitsgerichtsgesetz*) § 54a. Przepis ten stanowi jednoznaczną podstawę prawną dla zastosowania metod ADR, także mediacji sędziowskiej w postępowaniu przed sądami pracy, o ile przepisy prawa krajowego przewidują taką możliwość. Przepis ten czyni także zadość obowiązującej w postępowaniu przed sądami pracy zasadzie szybkości postępowania (*Beschleunigungsgrundsatz*) – sąd może podjąć zawieszone postępowanie na wniosek jednej ze stron lub z urzędu po upływie 3 miesięcy od zawieszenia postępowania, chyba że strony zgodnie oświadczą, że mediacja jeszcze się nie zakończyła.

Przepisy art. 6, 7 i 8 projektu wprowadzają jednoznaczną podstawę prawną dla zastosowania metod ADR, także mediacji sędziowskiej, odpowiednio w postępowaniu przed sądami do spraw socjalnych (art. 6), w postępowaniu sądownoadministracyjnym (art. 7) i w postępowaniu przed sądami skarbowymi (art. 8).

Norma art. 9 projektu przewiduje zmianę ustawy o kosztach sądowych (*Gerichtskostenengesetz*), polegającą na wprowadzeniu stałej opłaty w wysokości 50 euro za stwierdzenie wykonalności porozumienia zawartego w drodze mediacji. Przepis art. 10 projektu przewiduje zmianę ustawy o kosztach w sądownictwie nieprocesowym (*Kostenordnung*), która wprowadza możliwość stwierdzenia wykonalności porozumienia zawartego w drodze mediacji przez notariusza.

Przepisy art. 11 i 12 projektu umożliwiają zastosowanie mediacji i innych metod ADR oraz przeprowadzenie mediacji sędziowskiej w nadających się do tego postępowaniach przed Federalnym Sądem Patentowym (*Bundespategericht*) – w postępowaniu patentowym (art. 11) i postępowaniu dotyczącym znaków towarowych (art. 12).

Wejście w życie ustawy reguluje art. 13 projektu.

Rządowy projekt niemieckiej ustawy mediacyjnej (*Gesetzentwurf der Bundesregierung*)⁵¹

Dnia 8.12.2010 r. rząd Republiki Federalnej Niemiec przedstawił nowy projekt ustawy mediacyjnej. Bazuje on na projekcie ministerialnym, wprowadzając do pierwotnego jedynie nieliczne poprawki. Modyfikacje, jakie zawiera projekt rządowy w stosunku do ministerialnego, to zmiany nieingerujące w istotę przepisów zawartych w pierwszym projekcie.

Projekt rządowy zawiera zmodyfikowaną definicję mediacji, wskazującą na zorganizowanie postępowania mediacyjnego i możliwość przeprowadzenia go przez jednego bądź

⁵¹ Tekst projektu wraz z uzasadnieniem dostępny jest w języku niemieckim na stronie: http://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/pdfs/GE_Mediation_Zuleitungsexemplar.pdf?__blob=publicationFile.

więcej mediatorów. Utrzymuje podział na mediację pozasądową, mediację przysądową oraz mediację sędziowską, aczkolwiek, odmiennie niż projekt ministerialny, przydaje więcej znaczenia mediacji przysądowej niż mediacji sędziowskiej.

Novum stanowi sprecyzowanie w art. 1 § 7 projektu rządowego przepisów przejściowych, których nie uwzględniała pierwotna wersja ustawy mediacyjnej. Inną nowość stanowi przepis art. 1 § 2 pkt 6 rządowego projektu zobowiązujący mediatora do wskazania stronom, które biorą udział w mediacji bez pomocy fachowego doradcy, możliwości zbadania porozumienia przez zewnętrznego konsultanta. Ponadto w art. 1 § 4 rządowego projektu rozciągnięto obowiązek zachowania poufności dodatkowo na wszystkie osoby zaangażowane w przeprowadzenie postępowania mediacyjnego.

Podsumowanie

Od reformy ZPO w 2002 r. w sądach na terenie całej Republiki Federalnej Niemiec były wprowadzane różne projekty pilotażowe, które miały na celu wypróbowanie różnych form mediacji. Każdy kraj związkowy w odmienny sposób uregulował tę kwestię. Projekt ustawy mediacyjnej opiera się na doświadczeniach tych programów, by nie powtórzyć tych samych błędów, a wykorzystać skuteczne rozwiązania.

Projekt skupia się w głównej mierze na uregulowaniu mediacji, jednakże nie ogranicza się jedynie do implementacji przepisów dyrektywy. Wprowadza także przepisy stwarzające możliwość zastosowania innych metod alternatywnego rozwiązywania sporów, wpisując się w ogólnoswiatowy trend popularyzacji tych metod rozwiązywania konfliktów. Co się tyczy regulacji odnoszących się do przebiegu postępowania mediacyjnego, projekt zawiera jedynie *essentialia*, zaś koncentruje się na realizacji najistotniejszych wytycznych dyrektywy dotyczących wykonalności porozumienia osiągniętego w drodze mediacji i poufności postępowania. Projekt nie wspomina o problemie zapewnienia ochrony przed przedawnieniem w przypadku wszczęcia mediacji, gdyż kwestia ta nie wymaga wprowadzenia żadnych zmian w obowiązującym prawie. Ochronę taką przewiduje bowiem wspomniany już § 203 BGB.

Projekt uzyskał pozytywną opinię Niemieckiego Stowarzyszenia Notariuszy (*Deutscher Notarverein*). Uważają oni za słuszne, aby unormować jedynie główne założenia mediacji, które konkretyzowane będą poprzez praktykę, tj. stworzenie jedynie „ustawowego gorsetu” – „*gesetzgeberisches Korsett*” mediacji⁵². Niemieckie Stowarzyszenie Sędziów (*Deutscher Richterbund*)⁵³ także przychyliła się do założeń projektodawcy, zwłaszcza odnośnie do wprowadzenia możliwości przeprowadzenia mediacji sędziowskiej nie tylko w postępowaniu przed sądami cywilnymi, ale także w innych postępowaniach, m.in. przed sądami pracy, sądami do spraw socjalnych. Jednakże nie wszystkie opinie

⁵² Stellungnahme zum Referentenentwurf eines Gesetzes zur Förderung der Mediation, s. 1 und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung, s. 1; tekst dostępny w języku niemieckim na stronie: http://www.reinhard-greger.de/Stellungnahme_Deutscher%20Notarverein.pdf.

⁵³ Stellungnahme des Deutschen Richterbundes zum Referentenentwurf eines Gesetzes zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der aussergerichtlichen Konfliktbeilegung; tekst dostępny jest w języku niemieckim na stronie: <http://www.dr.de/cms/index.php?id=664>.

dotyczące projektu odnoszą się przychylnie do instytucji mediacji sędziowskiej. W opinii Niemieckiego Stowarzyszenia Adwokatów (*Deutscher Anwaltverein*)⁵⁴, mediacja nie powinna być przeprowadzana przez organy, których zadaniem jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości.

W ocenie R. Gregera projekt stwarza „liberalne rozwiązanie”⁵⁵, które pozostawia stronom mediacji dużo swobody. Pozytywnie ocenia on pozostawienie ostatecznej decyzji dotyczącej wprowadzenia mediacji sędziowskiej rządowi krajów związkowych, jak i wsparcie dla innych form ADR. Zauważa także, że przewidziane w projekcie rozwiązania nie spełnią w pełni aspiracji projektodawcy i nie spowodują rewolucji w kulturze rozwiązywania sporów.

ABSTRACT

This article discusses mediation in civil and commercial matters in the Federal Republic of Germany. The paper briefly summarizes the regulations of supranational law on mediation in Europe. Under the influence of the EU law, a German legislator is obliged to introduce the law on mediation in cross-border disputes. The German government decided to go beyond the EU Directive on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters and to include domestic provisions into the scope of implementing legislation. The author presents mediation in Germany under the regulations in force as well as the draft of the German Act on Promotion of Mediation and Other Processes of Alternative Dispute Resolution of the Federal Ministry of Justice.

---

⁵⁴ Stellungnahme des Deutschen Anwaltvereins durch die Ausschüsse Außergerichtliche Konfliktbeilegung, Steuerrecht und Zivilverfahrensrecht zum Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz des Mediationsgesetzes, s. 10; tekst dostępny w języku niemieckim na stronie: http://www.reinhard-greger.de/Stellungnahme_Deutscher%20Anwaltsverein.pdf.

⁵⁵ R. Greger, Die Reglementierung..., s. 214.